liuose šurfuose aptikti XV–XVI a. kultūrinio sluoksnio fragmentai bei intensyvesni XVI a. antrosios pusės – XVIII a. sluoksniai (*LIIR*, f. 1, b. 1704).

Toliau archeologiniai žvalgomieji bei archeologiniai tyrimai beveik nenutrūkstamai vykdyti kiekvieną sezoną. Jie daugiausia buvo susiję su statybomis bei naujų komunikacijų tiesimu (tyrimų vadovai – G. Zabiela, E. Butėnas, D. Ribokas).

Išskirtini 1991–1992 m. archeologiniai tyrimai (vadovas G. Zabiela) A. Baranausko paminklo vietoje. Jų metu rastas XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kuriame buvo daug įvairių dirbinių. Čia taip pat rasta brūkšniuotosios keramikos šukių, datuojamų II–I tūkst. pr. Kr. riba. Ankstyviausios, XV a. datuojamos, keramikos negausiai rasta sluoksnio apatinėje dalyje, taip pat aptikta liejimo forma, įtveriamasis strėlės antgalis (*ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. II, p. 73–77; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 241–245). Šie ištirti plotai yra arčiausiai 2007 m. žvalgomųjų tyrimų vietos Vyskupo skvere.

2007 m. pagal projektą numatomoje užstatyti skvero dalyje ištirti 4 šurfai (visi 2x1 m dydžio). Iš viso ištirtas 8 m² plotas. Visuose šurfuose užfiksuotas nuo 50 cm iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis. Tyrimų metu surinktos ir inventorizuotos 68 buitinės keramikos šukės, didžiąją dalį jų (58 fragmentai) sudarė neglazūruotos, su įvairaus gausumo grūsto granito priemaišomis. Šurfe 3 surasti 4 dubeninio koklio fragmentai. Atskiri kultūrinio sluoksnio horizontai neišsiskyrė.

Tyrimų metu nerasta nė vieno individualaus radinio. Keramikos fragmentai datuojami XVI–XIX a. Šurfe 4, apatiniame sluoksnyje, duobėje 1 rastos keramikos šukės priskiriamos XVI a.

Nors tirta labai nedidelė Vyskupo skvero dalis, galima preliminariai teigti, kad didžiojoje tyrinėto sklypo (numatomo užstatyti) dalyje kultūrinis sluoksnis nėra suardytas. Atliekant bet kokius žemės judinimo darbus šioje teritorijoje būtini archeologiniai tyrimai, kurie papildytų Anykščių miesto istoriją vertingais archeologiniais duomenimis.

Vyskupo square

In 2007 a small scale field evaluation was conducted in Vyskupo square in Anykščiai old town at the planned library construction site. 4 test pits (a total area of 8 m²) were excavated. A 0.5–1 m thick cultural layer, which dates, based on the finds (pottery), to the 16th–19th centuries, was recorded in all the test pits.

Gintautas Zabiela

Šurfas sklype Vilniaus g. 21

AM prašymu 2007 m. Anykščių senamiesčio centrinėje dalyje, vos 50 m į P nuo Anykščių bažnyčios tyrinėta būsimos dekoratyvinės skulptūros vieta (pati skulptūra taip ir nebuvo pastatyta) muziejui priklausančiame sklype Vilniaus g. 21 (čia yra rašytojos Bronės Buivydaitės (1895–1984) namas-muziejus – AM filialas). 1853 ir 1865 m. Anykščių planai šioje vietoje užstatymo nerodo. Šalia gatvės stovėjęs keturkampis gyvenamasis pastatas pažymėtas tik 1891 m. miesto plane (A. Miškinis, *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės,* t. II. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai, II knyga, V., 2005, p. 37 pav. 25). Jis stovėjo iki 1966 m., kai buvo nugriautas platinant Vilniaus gatvę. Jį nugriovus čia įveistas sodas, esantis ir dabar.

Anykščių senamiesčio kultūrinio sluoksnio tyrinėjimai nuolat vyksta nuo 1990 m. Artimiausi tyrinėtai vietai archeologiniai tyrimai vyko 2003 m. (į ŠR sklype Vilniaus g. tarp 15 ir 19) bei 1995 m (sklype Šaltinio g. 14). Arčiausiai tyrinėjamos vietos 2 šurfai buvo iškasti 2003 m. tyrinėjimų metu. Jų metu šurfe 1, buvusiame arčiau Vilniaus g., rastas suardytas 40 cm storio kultūrinis sluoksnis, šurfe gilumoje – XX a. akmenų grindinys (giliau nebuvo kasama). Šaltinio gatvėje 4 šurfai buvo iškasti Šaltupio upelio slėnyje, jo dešiniajame krante. Čia rasti 1,45–1,8 m storio XVII–XX a. kultūriniai sluoksniai.

Sklypo Vilniaus g. 21 Š dalyje iškastas 4 m^2 dydžio šurfas (N55°31'25.3" E25°06'03.7"), jame aptiktas iki 1,15 m storio kultūrinis sluoksnis (1 pav.), kurio didžioji dalis susiformavusi XIX a. pabaigoje – XX a. Šurfe atkasta ūkinės duobės dalis, kurioje XX a. užkastos koklinės krosnies liekanos: plokštinių neglazūruotų ir neornamentuotų koklių dalys, raudonų plytų duženos. Stambiausi koklių gabalai (iš viso 149 vienetai, sveriantys 9,962 kg) paimti ir perduoti AM, maždaug tiek pat smulkių fragmentų atrinkta. Nors geriau datuojamos medžiagos nerasta, galima spėti, kad aptiktoje duobėje buvo užkasta čia nuo XIX a. pabaigos stovėjusio pastato krosnies liekanos. Matyt, šio pastato liekanoms priklauso ir aptikti akmeninių pamatų fragmentai. Paskiri šurfe aptikti radiniai (žaliai glazūruotos ir neglazūruotos puodų šukės) gali būti datuojami XVIII a., tačiau to laiko kultūrinį sluoksnį sudaro gelsvai pilkas priesmėlis – greičiausiai buvusi daržų žemė. Tai patvirtinta ir 2008 m. kovo mėnesį sklypo R riboje numatomos statyti tvoros mietų vietose išgręžtuose penkiolikoje 20–30 cm skersmens gręžinių (iš viso apie 0,5 m^2 plotas). Čia įžemis (gelsvas smėlis) pasiektas vos 32–60 cm gylyje po pilku dirvožemio sluoksniu.

1 pav. Šurfas 60 cm gylyje iš P pusės. G. Zabielos nuotr.
Fig. 1. The test pit at a depth of 60 cm and viewed from the S.

Šurfo tyrimai sklype Vilniaus g. 21 parodė, kad Anykščių senamiestis net ir jo centrinėje dalyje buvo apgyventas labai nevienodai: greta tankiai apgyventų vietų būta ir nemažų daržų plotų.

The test pit on the plot at Vilniaus St. 21

At the order of AM, 1 test pit (4 m^2) was excavated in 2007 on the plot at Vilniaus St. 21 in the central part of Anykščiai old town (Fig. 1). In it was found a 1.15 m thick cultural layer, which contained the remains of a stone foundation and a pit filled with unglazed stove tile fragments and had mostly been formed in the late 19th–20th centuries. Individual pottery fragments discovered in the test pit can be dated to the 18th century but the nature of the cultural layer from that period shows that gardens had existed at the site.